

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ІНСТИТУТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Татаринів Михайло Вікторович, начальник методичного відділу заочного (дистанційного) навчання Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання ХНУ ім. В. Н. Каразіна, вчитель вищої категорії, вчитель-методист, відмінник освіти України Харків, Україна.

Кравченко Ганна Юріївна, доктор. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Анотація — У статті розглядаються зміст поняття самостійної роботи студентів, її функції та місце в навчальному процесі інститутів післядипломної освіти, визначається сутність управління самостійною роботою. Запропоновано модель організації самостійної роботи магістрів у системі післядипломної освіти, впровадження якої забезпечить чітке планування, детальне продумування організації освітньої діяльності як викладачів, так і студентів; систематичний контроль за поетапним і кінцевим результатами самостійного навчання студентів та дозволить здійснювати відповідні корективи у її зміст.

Ключові слова — самостійна робота, модель організації самостійної роботи магістрів, інститут післядипломної освіти.

У Концепції післядипломної освіти визначено цілі та завдання розвитку професіоналізму кадрового потенціалу, удосконалення функціонування загальнонаціональної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для професійної діяльності в різних галузях економіки, державного управління, місцевого самоврядування. Усі передбачені зміни ґрунтуються на положеннях Конституції України, Законах України «Про освіту» (2016), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), Положенні про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів (2013), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), Проекті Концепції

розвитку освіти до 2025 року (2014), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Державних стандартах освіти, нормативно-правових актах чинного законодавства України з питань освіти і науки, з урахуванням міжнародного управлінського досвіду та інформаційно-технологічного забезпечення окремих напрямів професійної діяльності.

Особливостями інститутів післядипломної освіти є навчання дорослого населення України, які мають вищу освіту, певний життєвий досвід та досвід професійної діяльності. Максимальному розкриттю потенціалу кожної людини, підготовці її до постійного професійного вдосконалення, саморозвитку й самореалізації, сприяє формування навичок самостійної роботи [4].

Самостійна робота студентів/слухачів курсів підвищення кваліфікації - це складний, багатоаспектний процес, результативність якого визначається низкою факторів і умов (мотивація, минулий досвід, можливості, організація, потреби та інтереси тощо).

Організація самостійної роботи є однією з найдавніших проблем педагогічної теорії й практики.

На її значущість указували класики педагогіки А. Дістервег, Я. Коменський, Ж. Ж. Руссо, К. Ушинський. Цій проблемі приділяють увагу й сучасні науковці А. Алексюк, С. Архангельських, В. Буряк, В. Загвязинський, В. Козаков, Н. Кузьміна, П. Підкасистий, Н. Сидорчук та ін.. У працях зарубіжних і вітчизняних дослідників розглядаються різні наукові та методичні засади і форми самостійної роботи. Однак, незважаючи на широке коло досліджень, присвячених проблемі, виникає багато питань, які потребують нагального вирішення.

У сучасній психолого-педагогічній літературі відсутнє однозначне трактування поняття «самостійна робота», зокрема, до сьогодні педагогічна наука ще остаточно не визначилась із сутністю дефініції «самостійна робота», а це ускладнює її організацію. Звідси виникає потреба в ґрунтовному дослідженні зазначеного поняття в системі післядипломної освіти. У педагогічних дослідженнях та словниках поняття «самостійна робота» розглядається як дидактична категорія, дидактичний засіб навчання, за допомогою якого викладач організовує діяльність магістрів як на навчальних заняттях, так і в період проходження практики та підготовки до захисту магістерських робіт; як метод навчання та самоосвітня форма організації самостійної роботи; як різноманітні види індивідуальної та групової навчальної діяльності.

Переважає більшість науковців трактують самостійну роботу як особливий вид навчальної або пізнавальної діяльності учня, студента.

У сучасних умовах кредитно-модульної системи навчання посилюється роль самостійної роботи студентів. У «Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» вказано, що самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача [7].

Залучення педагогів до самостійної діяльності є динамічним процесом, що передбачає професійно-практичну роботу студентів/слухачів КПК під керівництвом викладача кафедри, які взаємодіють у реальному освітньому просторі, створюючи сприятливі умови для самостійних дій, стикаючись зі зростаючим рівнем інтелектуальних запитів дорослих учнів, з одного боку, і появою нових особистісно орієнтованих технологій у післядипломному навчанні - з іншого. Тому мета самостійної роботи полягає у формуванні самостійності як особистісної риси та важливої професійної

якості дорослої людини, суть якої полягає в уміннях систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність без допомоги або під контролем викладача.

Враховуючи основні підходи щодо організації самоосвітньої діяльності студентів/слухачів КПК важливим є звернення уваги на функції самостійної роботи у системі післядипломного навчання, а саме: пізнавальну (засвоєння знань із певної дисципліни), самоосвітню (формування вмінь і навичок самостійного оновлення та їх творчого застосування), виховну (формування самостійності як риси особистості), коригуючу (вміння вчасно коригувати свою діяльність), прогностичну (передбачення та оцінювання можливого результату), розвивальну [6].

Виходячи з цього, навчальний процес в інститутах післядипломної освіти будується на засадах андрагогіки, що надає можливість модульного проектування освітньої діяльності та дозволяє динамічно перебудовувати модель навчання, яка визначає місце та роль самостійної роботи в ході навчання магістрів.

Самостійна робота в інститутах післядипломної освіти потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу, оскільки вона тісно пов'язана з багатьма функціями навчання дорослих педагогів/магістрів різних, за віком, досвідом, рівнем професіоналізму тощо.

Важливим завданням викладача закладу післядипломної освіти є правильна організація самостійної роботи студентів, забезпечення умов успішного її перебігу, що передбачає не лише базові наукові знання, оновлення професійних знань, а й уміння педагогічно доцільно активізувати пізнавальні інтереси магістрів у процесі навчання.

Як свідчить практика, у процесі післядипломного навчання самостійній пізнавальній діяльності студентів/магістрів часто мало відводиться часу. Проте, як у державних, так і в недержавних закладах освіти США, у навчальних планах на аудиторну

роботу студентів денної форми навчання відводиться від 20% до 35% загального навчального часу, а решту - на самостійну. Тому система керівництва індивідуальною самостійною роботою магістрів, здобувачів другої вищої професійної освіти, потребує чіткого планування, детального продумування її організації, безпосереднього або опосередкованого керівництва з боку викладача, систематичного контролю за поетапним і кінцевим результатами, оперативного оприлюднення оцінки результатів і внесення відповідних коректив у її організацію [5].

Безумовно, дуже важливим напрямом в організації самостійного навчання магістрів є науково-методична підтримка розвитку змісту освітньої діяльності, що вимагає від викладачів розроблення дидактичної бази освітнього процесу й передбачає впровадження новітніх технологій навчання, інноваційних проектів, розвиток дистанційної освіти тощо. Практична значущість дидактичного забезпечення самостійної роботи студентів полягає в розробці типових регламентів організації навчального процесу на кафедрах; створенні диференційованих модулів науково-методичного забезпечення для магістрів із різним рівнем сформованості професійних умінь самоосвітньої діяльності (індивідуальні програми професійного розвитку, дослідницькі програми, проекти тощо); визначенні ефективності впровадження гуманітарних технологій (портфоліо, кейс-стаді, модульного та критичного мислення, технологій коучингу, PR-технологій); створенні банку варіативного науково-методичного супроводу самоосвітньої роботи студента (навчально-методичні комплекси, інформаційна база, залучення сучасних розробок).

Таким чином створення сучасних навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін освітньої діяльності; запровадження інноваційних технологій та інтерактивних методів, комп'ютерних web-порталів скеровує розвиток змісту, методів та форм організації

самостійної та пізнавальної діяльності магістрів у площину практико орієнтованого, диференційованого, спрямованого на результат навчання.

Список використаної літератури

1. Адольф В. А. Становление профессиональной компетентности педагога // Сибирский педагогический журнал. – 2013. – №5. – С. 38–41.
2. Борова Т. А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : моногр. / Т. А. Борова. – Х. : Компанія СМІТ, 2011. – 384 с.
3. Єльнікова Г. Технологія адаптивного управління персоналом організації / Г. Єльнікова // [Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер. : Професійна педагогіка.](#) - 2011. - № 1. - С. 8-14.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>. – Назва з екрану.
5. Ізбаш С.С., Бутурліна Ю.О. Управлінська підтримка зростання професійної майстерності педагога // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.- 2009. – № 3.- С. 56–59.
6. Кравченко Г. Ю. Організація самостійної роботи магістрів у системі післядипломної освіти / Г. Кравченко / Scientific Journal «Virtus» Issue # 26, September, 2018. – Р. 99-103.
7. Концепція нової української школи у ЗНЗ І ступеня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://imzo.gov.ua/.../nakaz-mon-ukrajiny-vid-13-07-2017>.

Автори

Татаринів Михайло Вікторович, начальник методичного відділу заочного (дистанційного) навчання Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання, ХНУ ім. В. Н. Каразіна notification+kr4yssgkwnxn@fac.ebookmail.com

Кравченко Ганна Юрїївна, доцент кафедри педагогіки та іноземної філології, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, innovatica@ukr.net.

Тези доповіді надійшли 30 січня 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції